

تأثیر تحولات اجتماعی بر تعریف و مبارزه با جرم در حوزه حقوق جزا و جرم‌شناسی

امیررضا محمودی^۱؛ شادی رفیعی ششگللی^۲

دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۲۶ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۰۶

چکیده

تحولات اجتماعی، به‌ویژه در زمینه حقوق جزا و جرم‌شناسی، تأثیر قابل‌توجهی بر تعریف و مبارزه با جرم دارند. این مطالعه به بررسی ابعاد مختلف این تأثیرات، از جمله تغییرات در الگوهای جرم، افزایش یا کاهش جرم‌های خاص و تطابق سیاست‌ها و قوانین با نیازهای اجتماعی، می‌پردازد. تحولات اجتماعی، در حوزه حقوق جزا و جرم‌شناسی، نه تنها به تغییرات در الگوهای جرمی منجر شده، بلکه ایجاد چالش‌ها و فرصت‌های جدیدی را برای تعریف و مبارزه با جرم نیز به همراه داشته است. این پژوهش در تلاش است با بررسی عمیق‌تر این تأثیرات، به ارتقاء سازوکارها و سیاست‌های حقوقی جهت مقابله با جرم و حفظ امنیت جامعه پرداخته و به تحلیل جوانب گوناگون این رابطه بپردازد. همچنین در راستای تحلیل علل این تغییرات، بر نوع و فراوانی جرم‌ها تأکید می‌ورزد. در این سیاق، سیاست‌ها و قوانین حقوقی نیز می‌بایست با تحولات اجتماعی همگام شوند. تطابق این سیاست‌ها با نیازهای جامعه، افزایش بهره‌وری با تعریف جرم و حفظ امنیت عمومی را تضمین می‌کند. به‌طور کلی، پژوهش حاضر به تحلیل عمیق تأثیرات تحولات اجتماعی بر حوزه حقوق جزا و جرم‌شناسی پرداخته و به بهبود سیاست‌ها و راهبردها در این زمینه توجه دارد.

کلمات کلیدی: جرم، الگوهای جرمی، پیشگیری، فضای سایبری، فساد، جرائم سایبری.

---

^۱ . استادیار گروه حقوق، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران؛ Email: Amirreza.mahmuodi@gmail.com

^۲ . کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران.

مقدمه

در دهه‌های اخیر، تحولات عمیق و گسترده در جوامع انسانی به‌وسیله پیشرفت‌های فناوری، تغییرات اقتصادی و انتقالات فرهنگی به وقوع پیوسته‌اند. این تحولات نه‌تنها بر ساختار اجتماعات بلکه بر تعریف و مبارزه با جرم نیز اثرات عمیقی گذاشته‌اند. مقاله حاضر به بررسی تأثیر این تحولات بر حوزه حقوق جزا و جرم‌شناسی می‌پردازد و تلاش می‌کند تا با بررسی این ارتباطات، نقش تعریف جرم در جوامع مدرن و چالش‌هایی که این تحولات ایجاد کرده‌اند را به‌دقت بررسی کند. این مقدمه به‌طور خاص به مطرح کردن مسئله، اهمیت تحقیق و ساختار کلی مقاله می‌پردازد.

جوامع انسانی با شاهد بودن تحولات چندجانبه و پیچیده، تغییرات اساسی در ساختار و تداول اجتماعی خود را تجربه کرده‌اند. این تحولات به‌واسطه پیشرفت‌های چشمگیر فناوری، تغییرات عظیم در اقتصاد و تبادل فرهنگی به وجود آمده‌اند. این سیاق پویای اجتماعی نه‌تنها تبدیل به نمادهای جدیدی از پیشرفت و فرصت شده است، بلکه درعین‌حال، اثرات عمیقی را بر نظام حقوق جزا و جرم‌شناسی به همراه داشته است. در کتابی با عنوان چالش‌های پیشگیری وضعی از جرم، (سعیدی راد، ۱۳۹۶: ۴۹) که در انتشارات مجد به چاپ رسیده است، نویسنده تلاش کرده است انواع پیشگیری و خصوصیات و روش‌های پیشگیری را به کار ببرد تا با بهره‌گیری از آن تا حدودی از ایجاد جرم در جامعه جلوگیری کند و همچنین هدف قرار دادن شرایط پیرامونی جرم را موردتوجه قرار داده است تا با فن‌های پیشگیری وضعی از جرم بتواند جرم‌انگاری را در سطح جامعه کاهش دهند. در کتاب دیگر با عنوان جرم‌شناسی فضای مجازی و تأثیر آن بر انحرافات اجتماعی، (حسین‌خانی، ۱۴۰۱: ۶۸) که در انتشارات بوتیا به چاپ رسیده است، نویسنده به دنبال ارائه راهکار جهت مقابله با انحرافات اجتماعی در فضای مجازی است. در این راستا شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین شیوه‌های برقراری ارتباطات از منظر جرم‌شناسی در میان افراد جامعه است. یکی از نقاط قوت این اثر نگاه جزئی و تخصصی آن به جرم‌شناسی در فضای مجازی است هم از بعد عملی و هم از نظری دارای جنبه‌های مختلف است.

تأثیر تحولات اجتماعی بر جرم بسیار مرسوم است و در تمام جهان دیده می‌شود. عوامل مختلفی در بروز جرم می‌تواند تأثیرگذار باشد که یکی از آن‌ها تحولات اجتماعی است،

تحولات اجتماعی به تغییر تعریف جرم منجر شده و همچنین به نقد و اصلاح نظام حقوق جزا پرداخته تا بتواند با روش‌ها و چالش‌های جدید جامعه مدرن همگام شود. نقش جامعه در تعریف جرم، از جهات مهم حقوق جزا است و نظام حقوقی را به انطباق با نیازها و تغییرات اجتماعی هدایت می‌کند.

۱- تحولات اجتماعی و تأثیر آن بر تعریف جرم

تحولات اجتماعی اخیر، به‌ویژه در حوزه‌های فناوری، ارتباطات و فرهنگ، تأثیرات فراگیری بر تعریف جرم در حوزه حقوق جزا و جرم‌شناسی داشته‌اند. یکی از مهم‌ترین تأثیرات، تغییر در اینترنت و وسایل ارتباطی است که جامعه را به یک جامعه دیجیتال تبدیل کرده است. این تغییرات موجب ایجاد جرم‌های جدیدی نظیر جرائم سایبری، تقلب الکترونیکی و نفوذ به اطلاعات شخصی شده است (صانعی، ۱۳۸۲، ۳۴۷).

همچنین، تحولات اقتصادی و اجتماعی باعث ایجاد نوعی جرم‌شناسی اقتصادی جدید شده است که به بررسی جرم‌های مالی، فساد و تخلفات اقتصادی می‌پردازد. این تغییرات نه‌تنها مفهوم جرم را تغییر داده، بلکه نیاز به تجدیدنظر در سیاست‌ها و قوانین جزا را هم ایجاد کرده است.

علاوه بر این، تحولات فرهنگی و اجتماعی با افزایش حقوق شهروندی و توجه به حقوق انسانی، تعریف جرم را به سمت حفظ حقوق و آزادی‌های شهروندان هدایت می‌کند. این امر نیازمند تأمین تعادل بین امنیت عمومی و حقوق افراد می‌شود که چالش‌های جدیدی را برای نظام حقوق جزا به وجود آورده است (حسین‌خانی، ۱۴۰۱، ۶۸). در مجموع، تحولات اجتماعی نه‌تنها به تغییر تعریف جرم منجر شده‌اند، بلکه به نقد و اصلاح نظام حقوق جزا نیز وامانده‌اند تا بتواند با روندها و چالش‌های جدید جامعه مدرن همگام شود.

تحولات اجتماعی بر تعریف جرم در حوزه حقوق جزا و جرم‌شناسی تأثیرات قابل‌توجهی داشته‌اند. با تغییرات در ارزش‌ها، فرهنگ‌ها و فناوری، تعریف جرم نیز تغییر کرده است. به‌عنوان مثال، در جوامعی که ارزش‌های اجتماعی تغییر کرده و مفهوم خانواده یا ازدواج متفاوت شده باشد، تعریف جرم‌های مرتبط با آن‌ها نیز تغییر خواهد کرد. همچنین، با پیشرفت فناوری، جرم‌های رایانه‌ای و جرم‌های مرتبط با حریم

خصوصی و امنیت اطلاعاتی نیز به تعریف جرم اضافه شده‌اند. این تغییرات نیازمند بهینه‌سازی و تجدیدنظر در قوانین و سیاست‌های جرم‌شناسی است تا به‌خوبی با نیازها و واقعیت‌های جامعه هماهنگ شوند. تحولات اجتماعی نه‌تنها تعریف جرم را تحت تأثیر قرار داده‌اند، بلکه نیازمند بهینه‌سازی و تجدیدنظر در سیاست‌ها و قوانین جرم‌شناسی را ایجاب می‌کنند (مظلومان، ۱۳۵۶، ۳۴).

۲- نقش اجتماع در تشکیل قوانین جزا و تأثیر آن بر جرم

نقش اجتماع در تشکیل قوانین جزا بسیار حیاتی است و تأثیر زیادی بر تعریف جرم دارد. نظام حقوقی یک جامعه به‌طور مستقیم از ارزش‌ها، باورها و نیازهای اجتماعی تأثیر می‌پذیرد. اجتماع با توسعه و تغییر نگرش‌ها، فرهنگ و انتظارات، تحت تأثیر زیادی قرار می‌گیرد که بر تعریف جرم و شکل‌گیری قوانین جزا تأثیر مستقیمی می‌گذارد.

تشکیل قوانین جزا نه‌تنها به تأمین امنیت جامعه می‌پردازد، بلکه تلاش دارد تا به انطباق بااراده و انتظارات اجتماعی باشد. این ارتباط نیازمند تعامل بین نظام حقوقی و اجتماع است؛ به‌عبارت‌دیگر، قوانین جزا باید به‌گونه‌ای باشند که از یک‌سو تعدیل‌کننده و از سوی دیگر، نیازها و انتظارات اجتماع را بازنمایی کنند (میوه بان، ۱۳۹۷، ۱۵۸). اجتماع از طریق مشارکت در فرایند تصمیم‌گیری قانونی، تأثیر خود را بر روی محتوا و جزئیات قوانین جزا می‌گذارد. نظرات، نگرش‌ها و انتقادات اجتماعی نقش مهمی در شکل‌گیری حقوق جزا دارند. این تعامل باعث می‌شود قوانین جزا نه‌تنها متناسب با نیازهای جامعه باشند بلکه در فرآیند اجرای آن‌ها نیز اجتماعی‌تر باشد. به‌طورکلی، نقش اجتماع در تشکیل قوانین جزا و تعریف جرم، از جوانب حیاتی حقوق جزا است که نظام حقوقی را به انطباق با نیازها و تغییرات اجتماعی هدایت می‌کند (کی‌نیا، ۱۳۹۲، ۲۸۲).

نقش اجتماع در تشکیل قوانین جزا و تعریف جرم در حقوق جزا و جرم‌شناسی بسیار حیاتی است. اجتماع با ایجاد نیازها، ارزش‌ها و نگرش‌های خود، تعیین‌کننده‌ی ماهیت و محتوای قوانین جرم‌شناسی است. این نیازها و ارزش‌ها می‌توانند به‌صورت مستقیم از طریق فرایند قانون‌گذاری تأثیرگذار باشند، به‌طوری‌که جرم‌هایی که اجتماع به‌عنوان

غیرقابل قبول می‌شناسد، مورد مجازات قرار می‌گیرند. علاوه بر این، اجتماع از طریق فرایند دادرسی و اعمال قوانین نیز تأثیر می‌گذارد. همچنین، اجتماع از طریق افکار عمومی، رسانه‌ها و فعالان اجتماعی می‌تواند فشاری بر قوانین و سیاست‌های جرم شناسی وارد کند؛ بنابراین، نقش اجتماع در تشکیل قوانین جزا و تعریف جرم بسیار حیاتی است و باید همواره در فرایند تشکیل و اجرای قوانین مدنظر قرار گیرد (علی‌آبادی، عبادی، ۱۳۹۲، ۲۵۲).

اجتماع، به‌عنوان متشکل از افراد و گروه‌های مختلف با ارزش‌ها، باورها و نیازهای متفاوت، نقش بسیار مهمی در تعیین محتوا و مسیر قوانین جرم‌شناسی دارد. از آنجایی که قوانین جرم‌شناسی به‌طور مستقیم با زندگی روزمره افراد در ارتباط است و هدف آن‌ها حفظ نظم اجتماعی و ارتقای امنیت عمومی است، باید با نیازها و انتظارات جامعه هماهنگ شوند. اجتماع از طریق نظرات و پیشنهادهایی که از سوی فعالین مدنی، سازمان‌های حقوق بشر، رسانه‌ها و دیگر نهادهای اجتماعی به قانون‌گذاری ارائه می‌شود، تأثیر مهمی بر فرایند تشکیل قوانین جرم‌شناسی دارد. علاوه بر این، تحولات اجتماعی مانند پیشرفت‌های فناوری، تغییرات اقتصادی و انتقالات جمعیتی نیز تأثیرات قابل توجهی بر نوع و تعداد جرم‌ها و روش‌های مقابله با آن‌ها دارند. به‌طور مثال، افزایش جرم‌های مرتبط با فضای مجازی و رایانه‌ها در دهه‌های اخیر نشان از اهمیت توجه به نیازها و مشکلات جدید اجتماعی دارد؛ بنابراین، نقش اجتماع در تشکیل قوانین جزا و تعریف جرم بسیار گسترده و حیاتی است و لازم است که در همه مراحل فرآیند قانون‌گذاری و اجرای قوانین مدنظر قرار گیرد تا به‌طور مؤثر و کارآمد به مسائل اجتماعی و حقوقی پاسخ داده شود (امیدوند، ۱۳۹۶، ۸۲).

۳- چالش‌های مدرن در مبارزه با جرم و تطابق آن با تحولات اجتماعی

چالش‌های مدرن در مبارزه با جرم ناشی از تحولات اجتماعی، دامنه‌ای گسترده از چالش‌ها را برای نظام‌های حقوقی به وجود آورده است. یکی از این چالش‌ها، پدیده جرم‌های سایبری است که با پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات افزایش یافته و مبارزه با آن‌ها نیازمند فناوری پیشرفته و هماهنگی بین‌المللی است.

همچنین، چالش مهم دیگر مرتبط با جرم‌های مالی و اقتصادی است که به شکل‌گیری جرم‌های پیچیده مالی، فساد و تخلفات مالی منجر شده است. این چالش‌ها نیازمند تطویر نظام حقوق جزا و همچنین همکاری بین‌المللی در تبادل اطلاعات و مبارزه با جرم‌های اقتصادی هستند. تطابق با تحولات اجتماعی نیز چالشی دیگر است. نظام حقوق جزا باید قابلیت انطباق با تغییرات در ارزش‌ها، نگرش‌ها و ساختارهای اجتماعی را داشته باشد تا به‌طور مؤثر در مقابله با جرم و حفظ اعتماد عمومی عمل کند. همچنین، چالش حفظ حقوق انسان در مبارزه با جرم اهمیت زیادی پیدا کرده است. تضمین عدالت و عدم تزییع حقوق افراد در طول فرآیند اجرای عدالت، امری است که نظام حقوق جزا باید به آن توجه کند (سعیدی راد، ۱۳۹۶، ۴۲). چالش‌های مدرن در مبارزه با جرم و تطابق آن با تحولات اجتماعی در حوزه حقوق جزا و جرم‌شناسی به شکل گسترده‌ای وجود دارد. این چالش‌ها شامل موارد زیر می‌شود:

- جرم‌های دیجیتال: با پیشرفت فناوری، جرم‌های مرتبط با رایانه و اینترنت به‌شدت افزایش یافته‌اند، از جمله سرقت اطلاعات، کلاهبرداری آنلاین، ترویج مواد مخدر در فضای مجازی و سایر جرم‌های مرتبط با فناوری. این چالش نیازمند قوانین و سیاست‌های جدید و ابزارهای نوین برای مقابله با این نوع جرم‌هاست.

- تطبیق با تحولات اجتماعی: تغییرات در ساختار خانواده، ارزش‌ها و نگرش‌ها نیازمند بهینه‌سازی و تجدیدنظر در قوانین جرم‌شناسی است. برای مثال، تعریف جرم‌هایی مانند خشونت خانگی، تبعیض جنسی و تجارت بشر باید با تغییرات اجتماعی هماهنگ شود.

- چالش‌های بین‌المللی: جرم‌هایی که از طریق مرزها فرار می‌کنند، مانند تروریسم، قاچاق انسان و جرم‌های سایبری، نیازمند همکاری بین‌المللی برای مقابله با آنها هستند، همچنین، تطبیق قوانین ملی با استانداردها و تعهدات بین‌المللی نیز یک چالش مهم است.

- رویکردهای نوین در پیشگیری از جرم: به‌جای تمرکز بر اعمال مجازات پس از اتمام جرم، رویکردهای جدیدی مانند پیشگیری از جرم، رفع علل اجتماعی جرم آور و توسعه امکانات تربیت و اشتغال می‌توانند مؤثرتر باشند. در کل، تطابق قوانین جرم‌شناسی با تحولات اجتماعی و مبارزه با چالش‌های مدرن جرم‌شناسی نیازمند همکاری

بین‌المللی، تحقیقات بیشتر و ابداع روش‌های نوین مبارزه است (عابدینی، ۱۳۹۵، ۱۶۴).

۴- نقش فناوری در تعریف و مبارزه با جرم

فناوری در حقوق جزا و جرم‌شناسی نقش مهمی دارد. از جمله نقاط قوت آن می‌توان به بهبود روش‌های تشخیص جرم، ذخیره‌سازی داده‌ها و استفاده از ابزارهای مدرن برای تحلیل شواهد اشاره کرد. همچنین، چالش‌های مرتبط با حریم خصوصی و استفاده نادرست از فناوری نیز وجود دارد.

در زمینه حقوق جزا و جرم‌شناسی، فناوری به‌عنوان ابزاری قدرتمند در تعریف و مبارزه با جرم مورد استفاده قرار می‌گیرد. از جمله نقاط قوت فناوری در این زمینه می‌توان به بهبود روش‌های تشخیص جرم، افزایش دقت در جمع‌آوری و ذخیره‌سازی داده‌ها و استفاده از ابزارهای مدرن برای تحلیل شواهد اشاره کرد (چیت‌سازیان، رسایی، ۱۴۰۱، ۴۴-۵۰).

با پیشرفت فناوری، امکانات تشخیص و اثبات جرم بهبود یافته و به پلیس و دستگاه‌های قضائی کمک می‌کند تا با دقت بیشتری جلب شواهد و شناسایی مجرمان را انجام دهند. همچنین، فناوری در جمع‌آوری اطلاعات از طریق دوربین‌های مداربسته، تحلیل داده‌های دیجیتال و استفاده از هوش مصنوعی به نحوه‌ای کارآمد در این زمینه سهم دارد. هرچند فناوری توانمندی‌های زیادی دارد، اما چالش‌هایی نیز وجود دارد. حفظ حریم خصوصی افراد و جلوگیری از سوءاستفاده از اطلاعات شخصی از جمله چالش‌های مهم هستند. همچنین، مسائل قانونی مرتبط با استفاده از فناوری در امور جرمی نیاز به تدوین قوانین و مقررات دقیق دارد تا از اساسنامه حقوقی پایداری برخوردار باشد (مرادی، قدسی، ۱۳۹۹، ۱۷۴).

فناوری در حوزه جرم‌شناسی و حقوق جزا نقش بسیار مهمی دارد. از جمله این نقش‌ها می‌توان به استفاده از فناوری‌های پیشرفته برای جمع‌آوری شواهد، تجزیه و تحلیل داده‌ها، ارتقا دستگاه‌های پیشگیری و پیشنهاد راهکارهای نوین برای مبارزه با جرم اشاره کرد. به‌عنوان مثال، استفاده از هوش مصنوعی و تحلیل داده‌های ابری در تشخیص الگوهای جرم، استفاده از دوربین‌های مداربسته و سامانه‌های تشخیص چهره برای

شناسایی مجرمان و استفاده از رمزنگاری و فناوری اطلاعات برای محافظت از اطلاعات حساس در دستگاه قضایی اشاره کرد. در دنیای امروز، فناوری‌های پیشرفته نقش بسیار مهمی در تعریف و مبارزه با جرم در حوزه حقوق جزا و جرم‌شناسی دارند. این فناوری‌ها شامل هوش مصنوعی، تحلیل داده‌ها، دوربین‌های مداربسته، سامانه‌های تشخیص چهره، رمزنگاری و فناوری اطلاعات است. از طریق استفاده از این فناوری‌ها، می‌توان الگوهای جرم را شناسایی کرده، شواهد موردنیاز را جمع‌آوری و تحلیل نموده، مجرمان را شناسایی و محاکمه نموده و از اطلاعات حساس محافظت کرد. این ابزارها به دستگاه قضایی کمک می‌کنند تا بهبودی در پیشگیری از جرم، تحقیقات کیفری و اجرای عدالت داشته باشند (رهبری، ۱۳۹۲، ۴۷۸).

۵- تغییرات در ادراک عمومی از جرم و تأثیر آن بر حقوق جزا

تغییرات در ادراک عمومی از جرم به‌طور فراگیر تأثیرات بزرگی بر حقوق جزا دارند. این تغییرات می‌توانند ناشی از عوامل مختلفی مثل تحولات فرهنگی، پیشرفت‌های فناوری یا حتی تحولات اجتماعی باشند. افزایش آگاهی جامعه از حقوق و اصول عدالت می‌تواند به تغییر در دیدگاه نسبت به مفهوم جرم و عقوبت منجر شود (صفاری، ۱۳۹۴، ۱۵۹).

با گسترش مفاهیم حقوق بشر و اهمیت به عدالت، ممکن است جامعه به دنبال اصلاحات در سیاست‌ها و قوانین حقوق جزا باشد. به‌علاوه، شناخت بهتر از اینکه چگونه عوامل اجتماعی و اقتصادی بر جرم تأثیر می‌گذارند، می‌تواند اصلاحاتی در نظام حقوقی را آشکار سازد.

تأثیر این تغییرات در ادراک عمومی ممکن است در ایجاد تعادل بیشتری بین نیازهای اجتماعی و حقوق افراد مؤثر باشد. افزایش انگیزه به‌سوی جلوگیری از جرم، توسعه رویکردهای پیشگیرانه و اصلاحات در مفاهیم مجازاتی از جمله پیامدهای مثبت این تغییرات است (یادگاری، ۱۴۰۱، ۲۲۰).

تغییرات در ادراک عمومی از جرم می‌تواند تأثیرات عمیقی بر حقوق جزا داشته باشد. به‌عنوان مثال، تغییرات در نگرش جامعه نسبت به نوعی از جرم می‌تواند به تغییراتی در قوانین جزا و مقررات مربوطه منجر شود. افزایش افکار جمعی در مورد اهمیت حفظ

امنیت شخصی و اجتماعی می‌تواند باعث افزایش فشار بر قوانین مربوط به جرائم خشونت‌آمیز یا جرائم دارای تأثیرات اقتصادی شود. علاوه بر این، تغییرات در فهم جامعه از عواملی مانند افسردگی، اعتیاد و اختلالات رفتاری نیز می‌تواند به اصلاحات در رویه‌ها و سیاست‌های حقوق جزا منجر شود. برای مثال، تمرکز بر بهبود روند رهایی و بهبود وضعیت روانی زندانیان ممکن است به تغییراتی در رویه‌ها و برنامه‌های مربوط به تربیت و بازپروری آن‌ها منجر شود. به‌طور کلی، تغییرات در ادراک عمومی از جرم می‌تواند به‌عنوان یک‌نهاد تأثیرگذار در تشکیل و اصلاح حقوق جزا عمل کند، زیرا حقوق جزا به‌طور مستقیم به نیازها و ارزش‌های جامعه واکنش نشان می‌داد. به‌عنوان یک مثال موردی، فرض کنید که در یک جامعه، ادراک عمومی از جرم خشونت جنسی به‌شدت تغییر کرده است.

در گذشته، ممکن بود موردی از خشونت جنسی که در محیط خانواده رخ می‌داد، به‌عنوان مسئله خصوصی و از دست دادن شرافت خانواده در نظر گرفته می‌شد، اما با توجه به افزایش آگاهی جامعه از ابعاد روانی و فیزیکی خشونت جنسی، تعداد بیشتری از افراد می‌توانند این نوع جرم را به‌عنوان یک انتقال قدرت و سوءاستفاده از زحمات قربانی شناخته و به‌عنوان یک جرم عمومی محکوم کنند. این تغییر در ادراک عمومی می‌تواند منجر به اصلاحاتی در قوانین حقوق جزا شود، به‌طوری‌که مجازات برای جرائم خشونت جنسی سخت‌تر و محکم‌تر باشند. به‌علاوه، ممکن است رویه‌ها و روش‌های پلیسی و قضایی نیز تغییر کنند تا بهبود در مداخله، پیگیری و اجرای عدالت در مواجهه با این نوع جرم فراهم شود. در نتیجه، تغییرات در ادراک عمومی از جرم می‌تواند به‌عنوان انگیزه‌ای برای تغییر در سیاست‌گذاری و اصلاحات در حوزه حقوق جزا عمل کند تا به نیازها و ارزش‌های فعلی جامعه پاسخ داده شود (نوربها، ۱۳۸۱، ۳۶۴).

۶- نقش رسانه‌ها در تشکیل نگرش‌ها در زمینه جرم‌شناسی

رسانه‌ها با تأثیرگذاری بر اطلاع‌رسانی و تصویرسازی، نقش بسزایی در تشکیل نگرش‌ها در زمینه جرم‌شناسی ایفا می‌کنند. این نقش بیش از یک جنبه را دربر می‌گیرد؛ از

نقل و انتقال اخبار گرفته تا تأثیر بر ادراک عمومی از جرم و مجازات. در یک صفحه، به برخی از این نقش‌ها می‌پردازیم.

۶-۱ انتقال اخبار و اطلاعات

رسانه‌ها نقش اساسی در انتقال اخبار و اطلاعات جرم‌ها، ماهیت و مجازات دارند. شیوه ارائه این اطلاعات می‌تواند تصویری خاص از جرم و جرم‌شناسی را در ذهن افراد ایجاد کند.

۶-۲ تصویرسازی مجازات

رسانه‌ها توانایی دارند تصاویری از عواقب مجازات ایجاد کنند. این تصاویر می‌توانند به شکلی خاص ترس و احترام به قانون را در اجتماع به وجود آورند یا به‌نوعی تأثیر بر تصمیمات قضائی بگذارند.

۶-۳ تأثیر بر نگرش‌ها و نظرات عمومی

رسانه‌ها توانایی دارند تأثیرگذاری بر نگرش‌ها و دیدگاه‌ها درباره جرم و جرم‌شناسی داشته باشند. انتخاب زاویه خبر، نقد یا تحلیل اخبار ممکن است تصویر جامعه از مسائل جرم‌شناسی را تغییر دهد.

۶-۴ شکل‌دهی به اولویت‌ها و اقدامات اجتماعی

رسانه‌ها توانایی دارند اولویت‌ها و اقدامات اجتماعی را تعیین کنند، اگر یک مسئله خاص جرمی به‌عنوان اولویت اخباری مطرح شود، ممکن است اجتماع به آن بیشتر توجه کند.

۶-۵ تأثیر بر تشخیص عمومی از عدالت

رسانه‌ها می‌توانند تشخیص عمومی از عدالت و قانون را تحت تأثیر قرار دهند. تصاویر و گزارش‌ها می‌توانند تصویری از اثربخشی یا ناکارآمدی نظام حقوقی ارائه دهند. درنهایت، تأثیر رسانه‌ها در تشکیل نگرش‌ها نشان‌دهنده اهمیت حساسیت و

انتقادپذیری آنها در ارتقاء فرآیند عدالت و جرم‌شناسی است (زندگی راد، بهمه ای، ۱۴۰۲، ۲۱۸).

۷- اهمیت تعاون بین‌المللی در مبارزه با جرم‌های اجتماعی

تعاون بین‌المللی در مبارزه با جرم‌های اجتماعی اهمیت بسیاری دارد. در زیر به برخی از این اهمیت‌ها اشاره می‌شود:

۷-۱ مقابله با جرم‌های مرزی

بسیاری از جرم‌ها مرتبط با مرزها نبوده و تعاون بین‌المللی امکان مقابله مؤثرتر با این نوع جرم‌ها را فراهم می‌کند. از جمله این جرم‌ها می‌توان به قاچاق مواد مخدر، تروریسم و جرم‌های سازمان یافت اشاره کرد.

۷-۲ تبادل اطلاعات و همکاری اطلاعاتی

تعاون بین‌المللی این امکان را ایجاد می‌کند که کشورها اطلاعات جرم‌شناسی و امنیتی را با یکدیگر به اشتراک بگذارند. این تبادل اطلاعات می‌تواند در تشخیص و پیگیری جرم‌ها مؤثر باشد.

۷-۳ استانداردهای بین‌المللی

تعاون بین‌المللی در تدوین و اجرای استانداردهای مشترک در زمینه مبارزه با جرم‌های اجتماعی نقش دارد. این استانداردها ممکن است در تدوین قوانین، مقررات و رویکردهای مشترک به کاهش جرم‌ها کمک کند.

۷-۴ تأمین امنیت جهانی

تعاون بین‌المللی در مبارزه با جرم‌های اجتماعی می‌تواند به تأمین امنیت جهانی کمک کند. افزایش همکاری در زمینه‌های امنیتی مختلف، از جمله امنیت سایبری، تروریسم و موارد مشابه، به تقویت امنیت جهانی کمک می‌کند.

۷-۵ کاهش تأثیرات اقتصادی جرم

جرم‌های اجتماعی می‌توانند تأثیرات زیان‌بار قابل‌توجهی بر اقتصاد داشته باشند. تعاون بین‌المللی به کاهش این تأثیرات اقتصادی کمک کرده و مانع از افزایش جرم‌های سرمایه‌ای و مالی می‌شود.

از این‌رو، تعاون بین‌المللی در مبارزه با جرم‌های اجتماعی نه تنها به افزایش امنیت جهانی کمک می‌کند بلکه به ارتقاء همکاری و تبادل اطلاعات بین کشورها برای مقابله مؤثرتر با این چالش‌ها می‌انجامد (میرزا پور مقالو، ۱۳۸۶، ۵۸).

تعاون بین‌المللی در مبارزه با جرم‌های اجتماعی، از جمله موارد حیاتی در حقوق جزا و جرم‌شناسی است. این تعاون اهمیت زیادی دارد به دلیل اینکه جرم‌های اجتماعی معمولاً از مرزها و محدوده‌های ملی فراتر می‌روند و تأثیرات گسترده‌ای روی جوامع جهانی دارند. به‌عنوان مثال، جرم‌هایی مانند قاچاق مواد مخدر، تروریسم، قاچاق انسان و جرم‌های سایبری اغلب از تعاون بین‌المللی برای مبارزه مؤثر با آنها بهره می‌برند (ثابت سعیدی، ۱۳۹۹، ۷۴).

تعاون بین‌المللی می‌تواند شامل اشتراک اطلاعات، تبادل تجربیات، همکاری در تحقیقات جنایی، اجرای قوانین بین‌المللی، تشکیل سازمان‌ها و اتحادیه‌های بین‌المللی و ایجاد استانداردها و پروتکل‌های مشترک برای مبارزه با جرم‌های اجتماعی شامل بازداری و پیگیری مجرمان دارد. بدون تعاون بین‌المللی، ممکن است جرم‌های اجتماعی به‌راحتی از دید رسمی فرار کنند و منجر به ایجاد محیطی ناامن برای جوامع جهانی شوند. از این‌رو، همکاری بین‌المللی در مبارزه با جرم‌های اجتماعی ضروری است تا امنیت و عدالت جهانی تقویت شود. تعاون بین‌المللی در مبارزه با جرم‌های اجتماعی بسیار حیاتی است، زیرا این جرم‌ها اغلب از مرزها و محدوده‌های ملی فراتر می‌روند و به شکل مستقیم یا غیرمستقیم بر جوامع جهانی تأثیر می‌گذارند. به‌عنوان مثال، قاچاق مواد مخدر، تروریسم، قاچاق انسان، جرم‌های محیط‌زیستی و جرم‌های سایبری از جمله این جرم‌ها هستند که نیازمند همکاری بین‌المللی برای مبارزه مؤثر با آنها هستند (حسینی، ۱۳۹۸، ۱۳۳).

۸- نقاط قوت نظام حقوقی در تطابق تحولات اجتماعی

۸-۱ قابلیت انعطاف

نظام حقوقی با قابلیت انعطاف به تغییرات اجتماعی پاسخ می‌دهد. توانایی تطبیق و تغییر قوانین به گونه‌ای که با نیازها و انتظارات جامعه هماهنگ باشد، از مهم‌ترین نقاط قوت است.

۸-۲ از حقوق شهروندان

نظام حقوقی باید حقوق و آزادی‌های شهروندان را حفاظت کند و با تغییرات اجتماعی، این حفاظت را به‌روز کند تا با تقدیرات و انتظارات جامعه هماهنگ باشد.

۸-۳ حمایت از حقوق اقلیت‌ها

توانمندی نظام حقوقی در حمایت از حقوق اقلیت‌ها و گروه‌های آسیب‌پذیر نشان از تعهد به انصاف اجتماعی دارد.

۸-۴ قضاوت عادلانه

حفظ قضاوت عادلانه و اجتناب از تبعیض در برخورد با افراد و گروه‌ها از جمله نقاط قوت نظام حقوقی است (حسینی، فیاضی، ۱۳۹۸، ۳۶۸).

۹- نقاط ضعف نظام حقوقی در تطابق تحولات اجتماعی

۹-۱ کندی در تصمیم‌گیری

برخی از نظام‌های حقوقی ممکن است در تصمیم‌گیری و اصلاحات کند عمل کنند که ممکن است با تغییرات سریع اجتماعی هماهنگی کافی را نداشته باشند.

۹-۲ تبعیض قانونی

در برخی موارد، نظام حقوقی ممکن است به دلیل تبعیض قانونی ناشی از قوانین منسوخ یا ناکارآمد، نخواستار با تحولات اجتماعی هماهنگ شود.

۳-۹ پیچیدگی قانونی

برخی از نظام‌های حقوقی به دلیل پیچیدگی و تعداد زیاد قوانین، ممکن است برای شهروندان به‌عنوان یک مشکل محسوس ظاهر شوند.

۴-۹ نقض حقوق انسانی

در برخی موارد، نظام حقوقی ممکن است نقض حقوق انسانی را تحت تأثیر قرار دهد، به‌ویژه زمانی که با اصول حقوق بین‌الملل مغایرت داشته باشد. به‌منظور بهبود این نقاط ضعف و تضمین تطابق با تحولات اجتماعی، نیاز به اصلاحات و به‌روزرسانی‌های مداوم در نظام حقوقی و تعامل فعال با جامعه و سایر نهادها است (علی‌اکبری، ۱۳۹۶، ۵۴).

نتیجه

از آنجاکه تطهیر سیاست‌ها و قوانین جزا و جرم‌شناسی اساسی برای حفظ عدالت و اعتماد عمومی است، ضروری است که اقدامات مؤثری صورت گیرد. اصلاحات در قوانین جرم‌شناسی، ترویج شفافیت و آگاهی عمومی، مشارکت شهروندان و ارتقاء حقوق بشر از جمله گام‌های مهم هستند.

تحولات اجتماعی به‌طور مستمر تعریف جرم و رویه‌های مبارزه با آن را در حوزه حقوق جزا و جرم‌شناسی تحت تأثیر قرار می‌دهند. این تحولات نه‌تنها باعث تغییر در نوع جرم‌ها و روش‌های اجرای عدالت می‌شوند، بلکه به معنای عریض‌تر، با نگاه به جوامع و فرهنگ‌ها، درک ما از عدالت و مفهوم جرم را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهند. تحقیقات در این زمینه نشان می‌دهند که تغییرات در ساختار اجتماعی، ارزش‌ها و نگرش‌های جامعه، تعریف جرم را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به‌عنوان مثال، در جوامعی که اعتبار نسبی برای برخی از اعمال جرمی کاهش یافته و یا ارزش‌های اجتماعی تغییر کرده باشند، تعریف جرم نیز ممکن است دگرگونی کند. همچنین، شیوه‌های مبارزه با جرم نیز باید با تغییرات اجتماعی هماهنگ شوند تا به تطابق با نیازها و انتظارات جامعه برسند. در نتیجه، مطالعات در این زمینه اهمیت بررسی نقش تحولات اجتماعی در تعریف جرم و رویه‌های مبارزه با آن را تأکید می‌دهند.

پیشنهادها

- ایجاد ساختارهایی برای نظارت مستمر بر اصلاحات قوانین جرم‌شناسی.
- تدوین برنامه‌های آموزشی متناسب با نیازهای نهادهای قضائی به منظور ارتقاء دانش در حوزه حقوق بشر.
- فراهم کردن فرصت‌های مشارکت مردم در ارتقاء و اصلاح قوانین مرتبط.
- افزایش همکاری بین نهادهای قضائی و نهادهای مدنی جامعه.
- ایجاد مکانیسم‌های فعال برای شنود و درک نظرات مردم در فرآیند تصمیم‌گیری.
- این اقدامات باعث بهبود و تطهیر سیاست‌ها و قوانین جزا و جرم‌شناسی می‌شوند و به ارتقاء عدالت و اعتماد به نظام کمک می‌کنند.

منابع

۱. امیدوند، اصغر، نقش نهادهای اجتماعی در پیشگیری از جرم، مجد، ۱۳۹۶.
۲. ثابت سعیدی، ارسلان، حقوق تعاون، دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۹.
۳. چیت سزایان، مرتضی، همکاران، جرم انگاری معاونت در فضای سایبر از منظر فقه و حقوق، انتشارات چتر دانش، ۱۴۰۱.
۴. حسنی، حسن، حقوق تعاونی‌ها، انتشارات سمت، ۱۳۹۸.
۵. حسین خانی، الهام، جرم‌شناسی فضای مجازی و تأثیر آن بر انحرافات اجتماعی، نشر بوتیا، کرمان، ۱۴۰۱.
۶. حسینی، محمدرضا؛ فیاضی، داوود، نظام حقوقی وضعیت استثنایی بنیان‌های نظری و رهیافت‌های عملی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۸.
۷. رهبری، ابراهیم، حقوق انتقال فناوری، سازمان سمت، تهران، ۱۳۹۲.
۸. زندی راد، علی، بهم‌ای، عبدالواحد، نقش رسانه در پیشگیری از جرم، تمدن حقوقی، دوره ۶، شماره ۱۶، ۱۴۰۲.
۹. سعیدی راد، مهناز، چالش‌های پیشگیری وضعی از جرم، مجد، تهران، ۱۳۹۶.
۱۰. صانعی، پرویز، حقوق و اجتماع: رابطه حقوق با عوامل اجتماعی و روانی، طرح نو، تهران، ۱۳۸۲.
۱۱. صفاری، علی، مقالاتی در جرم‌شناسی و کیفرشناسی، جنگل، جاودانه، ۱۳۹۴.
۱۲. عابدینی، عبدالله، ایران و چالش‌های حقوقی بین‌المللی معاصر، جلد اول، پژوهشکده، ۱۳۹۵.
۱۳. عبادی، شیرین؛ علی‌آبادی، عبدالحسین، حقوق جنائی، فردوسی، ۱۳۹۲.
۱۴. علی‌اکبری، سمیه، بررسی نظام حقوقی حمایت از فناوری‌های نو در ایران، انتشارات قانون یار، ۱۳۹۶.
۱۵. کی‌نیا، مهدی، مبانی جرم‌شناسی، جلد اول، چاپ چهاردهم، مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۲.
۱۶. مرادی قلعه، سهیلا؛ قدسی، سید ابراهیم، نقش فضای سایبر مجازی در وقوع جرم، انتشارات ماهواره، ۱۳۹۹.

۱۷. مظلومان، رضا، جرم‌شناسی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۵۶.
۱۸. میرزاپورمغانلو، علیرضا، حقوق کیفری تعاونی‌ها، سبزان، ۱۳۸۶.
۱۹. میوه یان، میلاد، جرم‌زدایی در قوانین جزایی کنونی، انتشارات قانون یار، تهران، ۱۳۹۷.
۲۰. نوربها، رضا، زمینه حقوق جزای عمومی، گنج دانش، دادآفرین، ۱۳۸۱.
۲۱. یادگاری، محسن، حقوق جزای عمومی و اختصاصی، انتشارات وکیل یار، تهران، ۱۴۰۱.

The impact of social changes on the definition and fight against crime in the field of criminal law and criminology

Amirreza Mahmoudi¹; Shadi Rafiei Sheshgoli²

Received: 2023/04/15 Accepted: 2023/07/28

Abstract

Social developments, especially in the field of criminal law and criminology, have a significant impact on crime prevention and fighting. This article examines the various dimensions of these impacts, including changes in crime patterns, increases or decreases in specific crimes, and the alignment of policies and laws with societal needs. Social developments, in the field of criminal law and criminology, have not only led to changes in criminal patterns, but also created new challenges and opportunities to fight crime. This article tries to improve the mechanisms and legal policies to deal with crime and maintain the security of the society by examining these effects more deeply and analyzes various aspects of this relationship. Social changes, including changes in family structure, increased technology, and economic changes, have affected crime patterns. For example, the increased use of cyber space may lead to digital crimes. With the change in social conditions, people may find new ways to commit crimes, and this requires new and updated studies in the field of criminal law and criminology. This article emphasizes in detail the type and frequency of these crimes and tries to analyze the causes of these changes. In this context, policies and legal laws should also be synchronized with social developments. Compliance of these policies with the needs of the society ensures the increase of productivity in dealing with crime and the maintenance of public safety. In general, the article deals with the deep analysis of the effects of social changes on the field of criminal law and criminology and pays attention to the improvement of policies and strategies in this field.

Keywords: crime, criminal patterns, prevention, cyber space, corruption, cyber crimes.

---

¹. Assistant Professor, Department of Law, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran; Email: Amirreza.mahmuodi@gmail.com

². Master of Criminal Law and Criminology, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran.